

AMISTAT ÚTIL, AMISTAT PLAENT, AMISTAT VIRTUOSA

L'aristotelisme, a diferència de moltes ètiques posteriors (la cristiana o la kantiana, per exemple) no considera l'ètica com un conjunt d'obligacions o de prohibicions sinó com una manera d'accedir a la vida feliç mitjançant la pràctica de la virtut que no consisteix en altra cosa que en deixar brollar, de manera ordenada (això sí!), el millor que hi ha en nosaltres. Per això l'amistat, en la mesura que ens fa feliços, mereix una consideració moral.

Aristòtil diferencia tres tipus o tres modalitats d'amistats, en la mesura que tenen 'motius' diferents per desenvolupar-se. El bo, l'agradable i l'útil són les tres coses amables que ens dóna la vida i, per tant, no pot estranyar que hi hagi un tipus d'amistat pròpia de cada una d'aquestes tres circumstàncies o situacions que es produeixen en la vida humana i la fan digna de ser preuada:

1. L'amistat útil és la que es cerca pel propi interès, per aprofitar-nos-en.
2. L'amistat plaent és la que es cerca perquè la trobem agradable.
3. L'amistat virtuosa és la que es produeix entre aquells que se saben bons.

L'amistat 'dels homes virtuosos' (aquí és culturalment significatiu que siguin 'homes') és aquella en què 's'estimen per ells mateixos'. Aquesta amistat és 'perfecta' (E.N. VIII, 4); és 'l'amistat de les persones bones en tant que persones de bé' i l'única que de debò mereix aquest nom. Les altres dues formes tan sols es poden considerar 'amistats' per analogia ('Són, doncs, els bons els qui són amics en el més estricte sentit del terme; els altres no ho són més que per analogia amb els primers i accidentalment', E.N. VIII, 4). Com diu l'Estagirita: 'tenen l'aparença de l'amistat' (E.N. VIII, 6).

En un cert sentit, l'amistat útil i la plaent són circumstancials, val a dir, s'acaben quan ja no en podem treure res. En canvi l'amistat virtuosa perdura perquè no hi busquem un profit, i només es trenca quan l'home virtuós considera que el seu amic ha abandonat el camí del bé.

Estrictament, doncs, tan sols hi ha un tipus d'amistat, la dels homes de bé, la dels que convergeixen en la virtut, entesa com a disposició a obrar bé. Aquesta és anomenada per Aristòtil, 'amistat perfecta' (E.N. VIII, 4) i ell mateix nota que 'és absolutament natural que amistats d'aquesta mena siguin rares' (E.N. VIII, 3). Demana, a més, 'provar els sentiments i viure en intimitat l'un amb l'altre, cosa autènticament difícil' (E.N. VIII, 6). Només l'amistat virtuosa 'està per sobre de la calúmnia i no es pot esberlar'. (E.N. VIII, 6).

L'amistat entre els bons és una relació d'igualtat (E.N. VIII, 6) i per això quan estimem l'amic ens estimem també a nosaltres mateixos, de manera que un amic és un autèntic bé per al seu amic' (E.N. VIII, 5). A més, aquesta és l'amistat realment agradable. Per això 'els bons són amics en el més estricte sentit del mot' (E.N. VIII, 4).

Les altres menes d'amistats, simplement, s'assemblen a la virtuosa. L'amistat basada en la utilitat: 'és pròpia de gent de poca altura' (E.N. VIII, 6) tot i que la comunitat política es basa en l'interès, la ciutat ha de ser capaç de crear una virtut per sobre de l'interès immediat. I pel que fa al plaer amb els amics, aquest és bo però s'ha de subordinar a la virtut. Una amistat plaent, molt típica de gent jove que vol passar-ho bé pot evolucionar amb la maduresa cap a una amistat basada en la virtut, però aquest no és el cas de l'amistat basada en l'interès, que és, però, la més fàcil de trobar a tot arreu. Aristòtil fa una observació psicològica molt fina, en afirmar que: 'si bé és veritat que la majoria dels homes, si no tots, desitgen fer el que és bell i honest, de fet prefereixen fer el que és útil' (E.N. VIII, 13). És precisament la dificultat per estimar-se un mateix i per autoexigir-se el que dificultat que hi hagi amistats virtuoses. D'aquí que l'amistat virtuosa només pot néixer en individus que prèviament s'estimen a si mateixos – en el ben entès que estimar-se un mateix vol dir autoexigir-se.

**CURS: L'ÈTICA D'ARISTÒTIL: CONTEXT I PRINCIPALS PROBLEMES.
Ramon ALCOBERRO.**

**Escola d'Estiu del Col. de Llicenciats, Barcelona. Intervenció dia 15 de juliol
2011. Materials complementaris.**